

Рецензия

по конкурс за академичната длъжност „професор“
по
професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни
науки (Журналистика – Международна журналистика)
Катедра История и теория на журналистиката
Факултет по журналистика и масова комуникация
Софийски университет „Св.Кл. Охридски“,

обявен в ДВ бр. 64 от 16 август 2016 г.

Рецензент: проф. дпн Нели Огнянова,
Катедра Европейистика, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Документи за участие в конкурса в посочения в обявата срок е подал един кандидат – доцент д-р Мария Стефанова Нейкова. Подадените от кандидата документи отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на съответните подзаконовни нормативни актове.

Доцент Мария Нейкова е авторитетен преподавател и изследовател в областта на международната журналистика. Професионалният ѝ път е свързан с научно-изследователска, преподавателска и проектна дейност в областта на Международната журналистика, Международните отношения и външната политика в европейски и международен контекст. Тя има специализации във Великобритания, САЩ, Русия, Естония. Изнасяла е лекции във Великобритания, Русия, Холандия и др. Член е на Българския национален комитет по балканистика. Съучредител на Центъра за независима журналистика.

Доколкото изискванията за академичната длъжност в чл. 29 ЗРАСРБ поставят акцент върху преподавателската дейност, мога да посоча, че доц. Мария Нейкова е титуляр на дисциплините *Теории за международните отношения* и *Балканите в съвременните международни отношения* в бакалавърската степен по Журналистика, както и на широк спектър дисциплини в разглежданата област в магистърските програми на Факултета по журналистика и масова комуникация.

Съгласно с представената справка доц. Мария Нейкова е осъществила научна ръководство на забележителен брой дипломанти – над 140, и докторанти. Тя се ползва с изключителен авторитет сред студентите както от Факултета по журналистика и масова комуникация, така и по Европеистика и други специалности, в които е изнасяла лекционни курсове и е гостувала като гост-лектор – и в професионалната общност.

Доцент Мария Нейкова има опит в проектната дейност. Представени са данни за участие в над 20 научни проекта като ръководител или член на проектния екип по теми, свързани с медийното отразяване на международни събития, историята на международната журналистика, балканската перспектива пред медиите и регионален и глобален контекст, образът на бежанците в българските медии, отразяването на изборите за Европейски парламент в медиите и др. Специално отбелязване заслужава фактът, че доц. Нейкова е автор на идеята и един от организаторите на утвърдения форум с доказано значение за обучението във ФЖМК *Журналисти по теория, журналисти на практика*.

Научно-изследователската работа на доц. Мария Нейкова е в областта на международната журналистика и международните отношения, в частност за конкурса доц. Нейкова е представила трудове в три области:

- Международна журналистика, връзката между политика и медии в международната журналистика и медийната наука;
- Историята, отразена в медиите, както и историята на световните/глобалните медии;
- Българската международна журналистика – наблюдение и критика.

Представена е справка за публикации, от които 4 монографии (2 – в съавторство), 1 учебно помагало (в съавторство), 12 глави от книги, 10 доклади от научни конференции, 2 превода на книги, 9 статии в научни издания, 16 статии в поредици и 12 статии в сборници и годишници. Индексирани публикации са открити в националната библиография, Karlsruhe Virtueller Katalog, US Library of

Congress и др.

Законът изисква представяне на монографичен труд в областта на конкурса или равностойни научни публикации в специализирани научни издания (чл.29, ал.1, т.3), както и други публикации и научно-приложни разработки (чл.29, ал.1, т.4).

Ще се спра по-подробно на представения новоиздаден от Университетското издателство монографичен труд *Монолог или диалог? Противоречивият свят в обектива на глобалните телевизии*.

Това е обемно, сериозно и актуално научно изследване на взаимодействието на света с медиите най-вече с глобалните 24-часови новинарски канали. Изследването е без аналог у нас – а както сочи авторът – сходните изследвания в световен мащаб съвсем не са много (сочи се едно сравнително изследване от 1989, което картографира международните новини). Споделям напълно виждането, че е особено трудно да се пише за *бързи процеси* – променящия се свят и съответно динамичното му медийно отразяване. Встъпителното изречение – *Телевизията все още е най-мощното новинарско средство...* – само страници по-нататък се придружава с перспективата, очертана от агенция Nielsen преди приключване на книгата – *...но тя няма да бъде доминиращата сила, каквато беше през втората половина на двайсети век*. Анализът включва по своеобразен начин и исторически аспекти, и перспективи. Няма как да е иначе – самите глобални медии стават възможни в резултат (и) от технологичното развитие, благодарение на което медийните услуги, в частност телевизионните програми, не се ограничават в националните граници и достигат новите си аудитории. Въпреки че е заявена времева рамка за емпиричната част 2012 – 2013 година, виждаме, че теоретичните изводи се основават на събития включително до наши дни, например свързани с френското издание *Шарли Ебдо* или актуални събития в ЕС, Турция и по света.

Дали глобалните новинарски телевизии допринасят чрез диалога и взаимното допълване на информацията за по-добро опознаване на *свързания свят* – или наблюдаваме *монолози в конфликт*? Това е предизвикателството, с което се заема

авторът. В търсене на отговора авторът предлага на вниманието ни задълбочена теоретична работа, придружена в допълнение на базата на наистина обемен емпиричен материал – 5656 текста от 11 новинарски телевизионни програми, при използване на няколко вида контент анализ.

Проблематизира се *невъзможността да се създаде що-годе единен интерпретативен ключ за съобщаване на света – което води до обвинения в пропаганда и употреба на медиите като инструменти за влияние* (с.27-28). Изводът, че създаването на глобалните новинарски мрежи са мотивирани от властта (в политически или икономически смисъл, за формиране на общественото мнение или за печалба) е убедителен и се подкрепя с факти за конкретните медии. Заслужава отбелязване и анализът на пропагандата като *преднамерен опит за влияние* в интерес на пропагандиращите и, по-нататък, че ако образованието и информирането се грижат за разширяването на знанията и светогледа, пропагандата ги стеснява чрез средства като манипулация и заблуда (с.107).

Актуалността на тези разсъждения се потвърждава от съвсем актуални събития, например като приетата на 23 ноември 2016 г. Резолюция на Европейския парламент относно стратегическата комуникация от ЕС за противодействие на пропагандата, насочена срещу него от трети страни.

Авторът поставя въпроса може ли така създадените медии да са инструменти за глобален диалог, основан на ценности като демокрация, социална отговорност и защита на човешки права? Достатъчно ли е присъединяването на съответните държави към международноправни актове в регионални и глобални организации като ООН или Съвета на Европа, за да очакваме диалог на култури, убеждения, ценности и идеи? Известен оптимизъм внася цитираният възглед на Джоузеф Най, според когото *в съвременните международни отношения е по-вероятно да са по-привлекателни държавите, чиито култура и идеи са по-близо до преобладаващите международни норми и доверието към които в чужбина се подсилва от техните ценности и политика* (с.115).

Но цитираната по-горе резолюция на Европейския парламент сочи, че – ако ЕС е

поел ангажимент действията му на международната сцена да бъдат ръководени от принципи като демокрация, върховенство на закона, зачитане на правата на човека и основните свободи, както и свобода на медиите, достъп до информация, свобода на изразяване на мнение и медиен плюрализъм – то има субекти от трети страни, които се стремят да дискредитират Съюза и не споделят същите ценности. По-нататък ЕП приканва държавите да разработят координирани механизми за стратегическа комуникация в подкрепа на определянето и противодействието на дезинформация и пропаганда, за да се изобличат хибридните заплахи.

Както се вижда, доц. Нейкова работи по проблеми, които са в центъра на практическата дейност и на Европейския съюз. Анализирайки *в подкрепа на коя от двете тенденции – глобална солидарност или открита враждебност* – работят изследваните от нея глобални телевизии, тя констатира, че е налице едновременно и формиране на солидарност, и засилване на враждебността, различията, хетерогенността.

Разбира се, толкова обхватно изследване оставя и хоризонти за бъдеща работа, в светлината на идеите за post-fact и post-truth журналистиката бих посочила например проблематиката на посочените вече дезинформация и пропаганда. Идва ли времето на журналистиката отвъд истината и отвъд фактите и – ако е така – остава ли възможен диалогът, посветен на по-доброто опознаване на свързания свят?

И още, ако е вярно, че традиционните телевизии са *изправени пред старееща и рушаща се аудитория на традиционните платформи, разрастваща се дигитална медийна среда и цял спектър нови конкуренти, които се борят за времето и вниманието на хората* (с.255) – има ли ясна тенденция за многоплатформена и многоканална комуникация на мястото на традиционната телевизия? Изглежда е така, защото в емпиричното изследване са анализирани публикации на сайтовете, а се сочи и навлизане в социалните мрежи, на което всички сме свидетели – вече в контекста на актуалните събития от 2016 като

президентските избори в САЩ и в Европа.

България също присъства в анализа, като се очертават двете посоки на взаимодействие: от една страна, липсват достатъчно позиции, които да се отразяват в глобалните медии, а от друга, вътре у нас се констатира абдикиране на голяма част от медиите от международната журналистика. Няма съмнение, че утвърждаването на университетските звена за съвременно и качествено образование в областта на международната журналистика е от първа необходимост.

Що се отнася до останалите статии и студии, те се разполагат в посочените вече три тематични полета и само допълват впечатлението ми като рецензент за приноса на изследванията на доц. Мария Нейкова в разглежданата област.

В края, но не на последно място, бих искала да отбележа приноса на доц. Мария Нейкова за високи стандарти, но и за атмосфера на сътрудничество, екипност и колегиалност в университетското образование.

Заключение:

Аргументираната в рецензията висока оценка за преподавателската работа и изследователската дейност на кандидата ми дават основание убедено да препоръчам на членовете на научното жури да вземат решение за присъждане на академичната длъжност „професор“ по Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Международна журналистика) на доцент д-р Мария Нейкова.

Рецензент:

Проф д-р Нели Огнянова